

BESLUT

Datum
2026-04-09

Dnr
2129-2025

Sid
1 (5)

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Socialnämnden i Pajala kommun får allvarlig kritik för att den dröjt med att verkställa en insats enligt LSS efter det att en domstol hade återförvisat målet för fortsatt handläggning och nytt beslut

Beslutet i korthet: En enskild överklagade ett beslut från en kommunal nämnd om var en beviljad boendeinsats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade skulle verkställas. Domstolen upphävde beslutet och återförvisade målet till nämnden för nytt verkställighetsbeslut. Nämnden förhöll sig passiv i nästan ett år efter det att domen meddelades. När nämndens yttrande kom in till JO var insatsen fortfarande inte verkställd. Det hade då förflutit nästan ett år och åtta månader sedan domen meddelades.

Sammantaget anser JO att nämnden förtjänar allvarlig kritik för att ha dröjt med att verkställa boendeinsatsen och för att den dokumenterat verkställighetsärendet på ett mycket bristfälligt sätt.

Bakgrund och anmälan

AA:s son BB var sedan tidigare beviljad insats i form av bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet enligt 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Den 10 juli 2023 fattade Kommunstyrelsen i Pajala kommun beslut om att insatsen skulle verkställas i Jönköpings kommun. Beslutet överklagades till Förvaltningsrätten i Luleå. Den 31 oktober 2023 upphävde domstolen beslutet och återförvisade målet till kommunstyrelsen för fortsatt handläggning och nytt verkställighetsbeslut.

I en anmälan till JO den 24 februari 2025 klagade AA på att Pajala kommun fortfarande inte hade verkställt beslutet om insats.

Utredning

JO hämtade in handlingar avseende BB:s ärende från Socialnämnden i Pajala kommun.

Därefter begärde JO att nämnden skulle yttra sig över anmälan och redogöra för sin handläggning. Nämnden skulle särskilt yttra sig över vilka åtgärder som hade vidtagits med anledning av förvaltningsrättens dom och hur verkställighetsärendet hade dokumenterats.

I sitt yttrande framförde nämnden bl.a. följande. Efter förvaltningsrättens dom den 31 oktober 2023 ordnade nämnden med en alternativ lösning genom att i ett beslut den 5 september 2024 bevilja BB personlig assistans utöver det Försäkringskassan hade beviljat honom. Under hösten 2024 fick handläggaren i uppdrag att se över möjligheterna att verkställa beslutet om boende och det är fortsatt ett pågående arbete. Svårigheterna bestod i att BB inte hade nått den ålder som de närliggande verksamheterna som bedriver bostad enligt 9 § 8 LSS kräver. I oktober 2024 var handläggaren i kontakt med föreståndaren för ett boende i Bodens kommun, som förklarade att BB skulle kunna placeras där under februari eller mars 2025, när han hade fyllt 14 år. Boendet bedömdes vara ett av få som hade de rätta förutsättningarna för att ta emot honom. Under våren 2025 hade handläggaren kontinuerlig kontakt med föreståndaren i frågan om matchning av behov och möjlighet till placering på det aktuella boendet. I juni 2025 meddelade föreståndaren att BB skulle kunna flytta till boendet under oktober 2025.

Nämnden bedömde att den hade brustit i att verkställa boendeinsatsen och hur den hade dokumenterat verkställighetsärendet.

AA kommenterade yttrandet.

Rättsliga utgångspunkter

I LSS finns bestämmelser om vissa insatser som personer som omfattas av den lagen har rätt till, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte tillgodoses på annat sätt. Målet med LSS är att den enskilde ska få möjlighet att leva som andra. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor. (1, 5 och 7 §§ LSS.)

LSS är en rättighetslag. Det innebär att den enskilde kan kräva de rättigheter som anges i lagen. Detta kan jämföras med socialtjänstlagen (2025:400), som inte ger den enskilde en absolut rätt till en viss bestämd insats (se prop. 1992/93:159 s. 50). Jag har i ett tidigare beslut mer utförligt redovisat vad det innebär att LSS är en rättighetslag (se JO:s beslut den 13 februari 2025, dnr 5244-2023).

En av insatserna enligt LSS är bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS). Ett beslut om en sådan insats gäller omedelbart (27 § fjärde stycket LSS). Det betyder att nämnden är skyldig att genast verkställa beslutet. Även ett beslut av domstol i sådana frågor gäller omedelbart, så länge domstolen inte har förordnat att dess beslut ska gälla först sedan det fått laga kraft (27 § fjärde och femte styckena

LSS). Om nämnden är missnöjd med förvaltningsrättens dom, får nämnden överklaga den till kammarrätten.

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser enligt LSS ska dokumenteras. Dokumentationen ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. (21 a § LSS.)

Bedömning

Av utredningen framgår att kommunstyrelsen fattade ett beslut den 10 juli 2023 om att den beviljade boendeinsatsen för BB skulle verkställas i Jönköpings kommun. Som framgår av det ovan redovisade upphävdes beslutet av förvaltningsrätten den 31 oktober samma år. Domstolen ansåg bl.a. att utredningen i målet inte gav stöd för att beslutad verkställighet, på ett boende som var beläget på ett anmärkningsvärt stort avstånd från föräldrahemmet, skulle tillförsäkra BB goda levnadsvillkor. Vidare ansåg förvaltningsrätten att hans bästa inte hade beaktats i tillräcklig grad och att han genom den beslutade verkställigheten inte gavs möjlighet att leva som andra.

Det framgår av en journalanteckning att nämnden den 22 november 2023 gjorde bedömningen att inte överklaga förvaltningsrättens dom. Således fanns det inte, från det att förvaltningsrättens dom meddelades den 31 oktober 2023, något beslut om var BB:s insats skulle verkställas. Nämnden var alltså från den tidpunkten alltjämt skyldig att genast verkställa sitt beslut om boendeinsats för BB.

Nämnden har framfört att BB:s insats skulle kunna börja verkställas på ett boende i Bodens kommun i oktober 2025. I ärendet har det inte framkommit om BB:s insats verkställdes enligt nämndens förslag eller om ett överklagbart verkställighetsbeslut i stället fattades. Jag har då att utgå från att insatsen, i vart fall när nämndens yttrande kom in till JO i juni 2025, fortfarande inte var verkställd. Det är nästan ett år och åtta månader efter det att förvaltningsrätten hade meddelat sin dom.

Nämnden har i sitt yttrande hänvisat till svårigheter med att hitta ett lämpligt boende utifrån vissa faktorer relaterade till bl.a. BB:s ålder. Naturligtvis kan sådana utmaningar leda till en längre handläggningstid än normalt. Det är emellertid viktigt att nämnden även i sådana fall kontinuerligt vidtar relevanta åtgärder i syfte att så snart som möjligt kunna verkställa beslutet. Mot bakgrund av nämndens yttrande kan jag konstatera att det inte vidtogs några åtgärder i syfte att verkställa insatsen förrän under hösten 2024. Nämnden förhöll sig alltså passiv i nästan ett år efter förvaltningsrättens dom. Det ser jag allvarligt på.

Jag vill också uppehålla mig vid att nämnden i sitt yttrande har anfört att den beslutade om en alternativ lösning på BB:s behov genom att bevilja honom

ytterligare personlig assistans. I en journalanteckning från den 22 november 2023 anges i denna del följande:

”I rapportering till IVO kan det specificeras att barnets behov för närvarande tillgodoses av personlig assistans, och att verkställigheten kring beslutet om 9:8 Utreeds vidare.”

Som jag inledningsvis har nämnt tillförsäkrar LSS enskilda som uppfyller lagens krav vissa rättigheter. När den enskilde har fått ett beslut om rätt till en viss insats enligt LSS ansvarar nämnden för att den enskilde verkligen får den insats som han eller hon har beviljats (se prop. 2007/08:43 s. 13).

Även om det var så att nämnden beviljade BB ytterligare personlig assistans, är det fråga om en helt annan insats enligt LSS. Det är alltså inte på något sätt tillräckligt och förändrar inte det faktum att han under den aktuella perioden stod utan verkställd boendeinsats. Jag kan inte uppfatta beslutet om personlig assistans på något annat sätt än att nämnden, trots de instruktioner som förvaltningsrätten lämnade i sin dom den 31 oktober 2023, försökte att kringgå sin skyldighet att omedelbart verkställa beslutet om boendeinsats enligt 9 § 8 LSS. Något sådant får givetvis inte förekomma.

Avslutningsvis vill jag ta upp den bedömning som nämnden har gjort angående dokumentationen i verkställighetsärendet. Nämnden har bedömt att ärendet är bristfälligt dokumenterat. De journalanteckningar som jag har tagit del av är mycket kortfattade och har till viss del bara innehållit sammanfattningar av vidtagna åtgärder. Det har mot den bakgrunden varit svårt för mig att följa hur nämnden har handlagt ärendet. Det är inte acceptabelt och något jag ser allvarligt på. Jag instämmer alltså i nämndens bedömning i denna del.

Sammantaget förtjänar nämnden allvarlig kritik för att ha dröjt med att verkställa den beviljade boendeinsatsen för BB och för den mycket bristfälliga dokumentationen.

Vid granskningen i det här ärendet har det inte kommit fram om insatsen för BB har verkställts i enlighet med det som nämnden redovisat i sitt yttrande. Jag avser att följa upp frågan om hur nämnden förmår verkställa sina beslut om insatser enligt LSS inom ramen för den inspektion av nämnden som jag inom kort ska genomföra.

Det som i övrigt har kommit fram i ärendet föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättsakkunniga Malin Jonasson har föredragit ärendet och tf. byråchefen Sandra Lundgren har deltagit i beredningen.